

valamint a szervezet életével s a csehszlovákiai magyar kultúra fejlesztésével összefüggő kérdések szerepeltek.

A CSEMADOK KB Elnöksége megvizsgálta az 1968. évi határozatait, különös tekintettel a múlt év augusztusának eseményeire. Megállapította, hogy ezek a határozatok, felhívások tükrözték a CSEMADOK több évtizedes tapasztalatait; az internacionalizmust és a köztársaság egységének érdekeit tartották szem előtt. E nyilatkozatok az adott bonyolult politikai és társadalmi helyzetben a józanság s megfontoltság légkörének kialakulását akarták elősegíteni. Azonban – és ezt sajnálattal állapítjuk meg – kellő tájékozottság híján, valamint a párt és az állami szervek téves információi alapján ezek a dokumentumok olyan kitételeket is tartalmaznak, melyek a tények mai ismeretében helytelenek, és ezért a CSEMADOK KB Elnöksége visszavonja.

Az ülés napirendjén szerepelt a néprajzi gyűjtőmunka, valamint a csehszlovákiai magyar tanulóifjúság iskolán kívüli irodalmi tevékenysége megszervezésének, továbbá egy hivatásos állami népi együttes létrehozásával foglalkozó javaslat, melyeket az elnökség jóváhagyott, s a megvalósítás érdekében az illetékes szervekhez továbbít. Végül meghallgatta a HÉT politikai értékeléséről szóló jelentést, mely azt a célt szolgálta, hogy a szövetség lapja hatékonyan segítse az ország társadalmi és politikai konszolidációjának az ügyét, a CSKP Központi Bizottsága irányelvei alapján.

Új Szó, 1969. szeptember 5. 2. p.

101

Pozsony, 1969. szeptember 4. A Csemadok KB Elnöksége pártcsoportjának a szlovák pártvezetéshez intézett állásfoglalása, amelyben tiltakozik a Matica slovenská törekvései ellen, hogy beavatkozhasson a nemzetiségi politika alakításába.

A Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Társadalmi és Kulturális Szövetsége elnökségének pártcsoportja 1969. szeptember 4-én elemezte a MS közgyűlése³⁶⁵ által 1969. augusztus 2-án jóváhagyott határozatot (közzétéve a MČ 17. számában),³⁶⁶ amellyel kapcsolatosan az alábbi állásfoglalásra kényszerül.

A MS közgyűlésének határozata nagy terjedelemben foglalkozik a nemzetiségi kérdéssel és fenntartja magának azt a jogot, hogy beleavatkozzék a nemzetiségi törvények előkészítésébe és végrehajtásába. Ebből a célból külön bizottságot létesítettek, amelynek feladatává tették a nemzetiségi törvények kidolgozásában való aktív részvételt, továbbá a törvények végrehajtásának ellenőrzésében is részt kívánnak venni.

365 A Matica slovenská közgyűlését 1969. augusztus 1–2-án tartották Turócszentmártonban.

366 A határozat a *Matičné čítanie* 1969. augusztus 18-i számában jelent meg *Uznesenie valného zhromaždenia Matice slovenskej* (A Matica slovenská közgyűlésének határozata) címmel.

Ez a törekvés félreérthetetlenül jelzi, hogy a MS a nemzetiségi kérdés elvi megoldásában és gyakorlati végrehajtásában különleges szerepet kíván magának biztosítani.

Véleményünk szerint szocialista köztársaságunkban ilyen jogot a MS nem igényelhet magának, minthogy hazánkban a politikai irányvonalat a kommunista pártnak kell megszabnia, meghatároznia, a végrehajtást pedig a megfelelő állami szerveknek kell végezniük. A MS nem lehet párt a pártban, kormány a kormányban.

A MS ezen törekvése ellentétben van a NF programjával is, hiszen ténykedése a NF alapelveivel is ellenkezik. Értelmezésünk szerint a NF-ba tömörült szervezetek célja és feladata az együttműködés a NF politikai platformján. Ilyenformán a NF-ba tömörült szervezetek működésükben kötelesek igazodni a NF politikai célkitűzéseikhez. Ugyancsak nem szabadna eltérni az egyes szervezeteknek attól a programtól sem, amelyet tevékenységükre vonatkozóan a NF jóváhagyott. Mindebből joggal vonhatjuk le tehát azt a következtetést, hogy a NF-ba tömörült szervezeteknek nincsen joguk arra, hogy kisajátítsanak maguknak olyan különleges szerepet, hogy beleavatkozhassanak olyan problémakörbe, amely természeténél fogva egy másik szervezetet illet meg csupán. Éppen ezért a MS azon törekvésé[t], hogy privilegizált jogot nyerjen a nemzetiségi kérdésben, illetéktelen, barátságtalan szándéknak tekintjük és tiltakozunk ellene.

Nem győz meg bennünket az a kijelentésük, hogy együttműködést kívánnak teremteni a nemzetiségekkel és humanista célkitűzéseik vannak, mivel a szavak és a szándékok között mélységes szakadékot látunk.

Ismételten kijelentjük, hogy hazánkban egyedül és kizárólag a kommunista párt illetékességét fogadjuk el a nemzetiségi politika elveinek és gyakorlatának meghatározásában, mert csakis így látunk biztosítékot arra, hogy a marxista-leninista eszmék alapján a teljes egyenjogúság szellemében intézzék a nemzetiségi kérdést.

Az említett közgyűlésen nyíltan foglalkoztak a nemzetiségi kérdéssel, holott a MS feladata távolról sem ez lenne... Olyan kísérleteknek is tanúi lehetünk, hogy a MS határozata, valamint a lapjukban közzétett írások nyomást igyekeznek gyakorolni a párt- és az állami szervekre a nemzetiségi kérdésben. Véleményünk szerint, ha a MS valóban kötelezőnek tartaná magára nézve a meghirdetett humanista programot, akkor nemcsak lojálisabban kezelné a nemzetiségi kérdést, hanem kifejezetten támogatná is a nemzetiségeket problémáik megoldásában. Közismert ugyanis – s ezt az objektív helyzet ismeretének birtokában senki sem vitathatja, ha a nemzetiségi kérdést tudományos nézőpont alapján ítéli meg –, hogy a nemzetiségi helyzetből kifolyólag a kisebbség objektíve hátrányban van a többséggel szemben. A többségnek tehát ezt a hátrányt kellene lojális magatartásával és a kisebbség különleges védelmével enyhítenie. Éppen ezért a MS-tól elvárnánk, hogy támogassa és ne igyekezzen korlátozni a nemzetiségeknek azt a természetes jogát, hogy a törvény által meghatározott keretek között maguk intézhessék problémáikat.

Minthogy a MS közgyűlésének határozata a nemzetiségi kérdés helyes megoldásában a szlovák nemzet megrövidítését látja, felhatalmazva érzi magát arra, hogy ebbe beavatkozzék. Ilyen meggondolásból eltorzítja a MS tagsága előtt a nemzetiségi problémát és a Matičné čítanie számaiban felújítják a nemzetiségi problematikával foglalkozó írásokat. Ezek a cikkek izgatják a közhangulatot és megtévesztik a tájékozatlan olvasókat.

Sajnálattal és felháborodással vesszük tudomásul, hogy ez a kifejezetten nacionalista izgatás pártunk központi szerveinek határozott és egyértelmű állásfoglalá-

sa ellenére továbbra is megnyilvánul. Méltán nyugtalankodunk tehát emiatt, mert attól tartunk, hogy ennek következményei felszítják a közhangulatot és ismét eluralkodik az 1968-as évre jellemző nacionalizmus. Ilyenformán nem látunk t é n y l e g e s biztosítékokat arra sem, hogy valóban a p r o l e t á r i n t e r n a c i o n a l i z m u s eszméi szabják meg a nemzetiségi politika alapelveit.

Szeretnénk a párt figyelmét felhívni arra, hogy a nacionalista-soviniszta tendenciák újraéledését látjuk megnyilvánulni ezekben a nemzetiségellenes határozatokban és írá-
sokban, amelyet a politikai jobboldal újabb fondorlatának tekintünk.

Noha a nemzetiségi alkotmánytörvény 3. cikkelyének c) pontja garantálja a nemzeti-
ségeknek anyanyelvük használatát, a MS közgyűlése ismételten leszögezi, hogy tovább-
ra is célul tűzi ki a szlovák nyelv államnyelvvé való nyilvánítását. Ebben az igyekezet-
ben olyan marxistaellenes állásfoglalásra hivatkozik, mint amilyent a SAV³⁶⁷ 1969. III.
2-án elfogadott elnökségi nyilatkozat[a] tartalmaz a szlovák nyelvnek államnyelvvé való
deklaráció tárgyában. Közismert, hogy V. I. Leninnek milyen volt a véleménye az ún. ál-
lamnyelvről. Így tehát a MS új fogalmazása sem változtat azon a tényen, hogy egyetlen
nyelvet kívánnak megtenni ún. hivatalos alapnyelvnek (základný úradný jazyk), azaz ál-
lamnyelvnek.

Nem kell hangsúlyozni, hogy ennek megvalósítása a nemzetiségi nyelvek lebecsülé-
séhez s háttérbe szorításához vezetne.

A Maticné citanie 17. számában Pavol V o n g r e j írásában³⁶⁸ kijelenti, hogy a MS
túlnőtte a nemzeti keretet és nemzetek felettivé vált (MS prerastá rámeč národného a
stáva sa národnou), azaz olyan illetékességet sajátít ki magának a társadalmi életben,
amilyen csupán [a] hazánk szocialista társadalmát irányító marxista-leninista pártot il-
leti meg. A MS említett határozata az internacionalizmust leszűkíti a „szláv együvé tar-
tozás” soviniszta szintjére. Kijelentjük, hogy az internacionalizmus egy és oszthatatlan,
s ennek alapja semmiképpen sem lehet a szláv együvé tartozás, hanem kizárólag a pro-
letár jelleg.

Ismeretes, hogy az SZLKP KB kezdeményezésére 1969. ápr. 30-án a nemzetiségi
kulturális szövetségek és a MS elnökségeinek pártcsoportjai együttes megbeszélésü-
kön megállapodtak abban, hogy kölcsönösen megszüntetik sajtójukban a nemzetiségi
kérdésről a polemikát³⁶⁹ és elismerik a párt illetékességét a nemzetiségi kérdés elvi és
gyakorlati meghatározásában. A MS legutóbbi közgyűlésének határozatával megszegte
ezt a megállapodást, s a Maticné citanie 17. számában dr. Pavol Vongrej írása ismét
napirendre tűzi a nemzetiségi polemikát. Az említett írás a dél-szlovákiai helyzetet a
szlovákság szempontjából hátrányosnak ítéli meg és riadót fúvat, veszélyt szimatol.
Mindez a nacionalista izgatás iskolapéldája, amelyet nem lehet szó nélkül hagyni. Az
ilyenfajta szubjektivizmus nacionalista-soviniszta visszhangot vált ki, ezért határozottan
követeljük, hogy a proletár internacionalizmus szellemében akadályozzanak meg [min-
den] hasonló megnyilvánulást.

Okkal nyugtalanít bennünket a MS nacionalista-soviniszta megnyilvánulása, ezért
kérjük pártunk központi bizottságát, hogy vegye fontolóra a KB keretében a nemzetisé-

367 SAV – Slovenská akadémia vied, Szlovák Tudományos Akadémia

368 Pavol Vongrej írása ugyancsak a *Maticné čítanie* 1969. augusztus 18-i számában jelent meg Rok prvý
novej Matice (Az új Matica első éve) címmel.

369 Helyesen: polémiát (vitát).

gi kérdésekkel foglalkozó osztály létesítését, amely figyelemmel kísérné a nemzetiségi kérdést, meghatározná a nemzetiségi politikát és megszabná annak irányát. Mindaddig a KB szintjén a nemzetiségi kérdést a pártszisztéma hol az ideológiai, hol pedig a kulturális osztály hatáskörébe helyezte, noha nyilvánvaló, hogy ez a kérdés a maga sajátos művelődésügyi, gazdasági és szociológiai-szociális aspektusaival komplex probléma, amely átfogó megoldást igényel.

Meggyőződésünk, hogy a Csemadok tevékenységében viszonyaink konszolidációjára törekszük, ezért elhatározott szándékunk, hogy minden ezzel kap[csolatos] ellentétes szándékkal szembeszállunk. Nézetünk szerint a MS nacionalista-soviniszta megnyilvánulásai nincsenek összhangban a párt- és az államvezetés konszolidációs törekvéseivel, ezért szeretnénk felhívni a párt figyelmét arra, hogy tegyen meg mindent annak érdekében, hogy megghiúsuljanak a jobboldali elemek próbálkozásai a nemzetiségi gyűlölködés újabb felszításának kirobantásával.

FKI, Csemadok irattára, E-XI-285, géppel írt fogalmazvány

102

Pozsony, 1968. szeptember 6. Az Új Szónak a Csemadok KB Elnöksége szeptember 4-i határozatát alibikeresésnek minősítő és annak őszinteségét megkérdőjelező glosszája.

BÚJÓCSKA, ALIBI VAGY ÖNBÍRÁLAT?

Mit vont vissza a CSEMADOK KB elnöksége?

Tavaly a csehszlovákiai magyarságot ért sok vád mellett elhangzott az is, hogy nem tartunk lépést a fejlődéssel, maradiak vagyunk, az események után kullogunk. Hogy mennyire nem volt igazuk a hangoskodóknak és a vádaskodóknak, az már többször bebizonyosodott. A Csehszlovákiai Magyarok Társadalmi és Kulturális Szövetsége Központi Bizottságának az elnöksége azonban mintha az említett vádakát mégis jogosnak érezné, most olyan lépésre szánta el magát, amely a gyorsaság, a leleményesség tekintében akár úttörésnek is számítható. Megelőzve a CSKP KB elnökségét és több más központi szervet, megvizsgálta a tavaly hozott határozatait, „különös tekintettel a múlt év augusztusának eseményeire” és megállapította, hogy – idézzük az Új Szó tegnapi számában megjelent közlemény³⁷⁰ szövegét: – „ezek a dokumentumok olyan kitételeket is tartalmaznak, amely a tények mai ismeretében helytelenek, és ezért a CSEMADOK KB elnöksége visszavonja”.

A CSEMADOK közel két évtizeden keresztül a kulturális és a politikai felvilágosító munka eszközeivel a proletár nemzetköziségre és a szocialista hazafiságra nevelés szolgálatában állt. Azon fáradozott, hogy emelje a csehszlovákiai magyar dolgozók általános és

370 Lásd a 100. sz. dokumentumot.